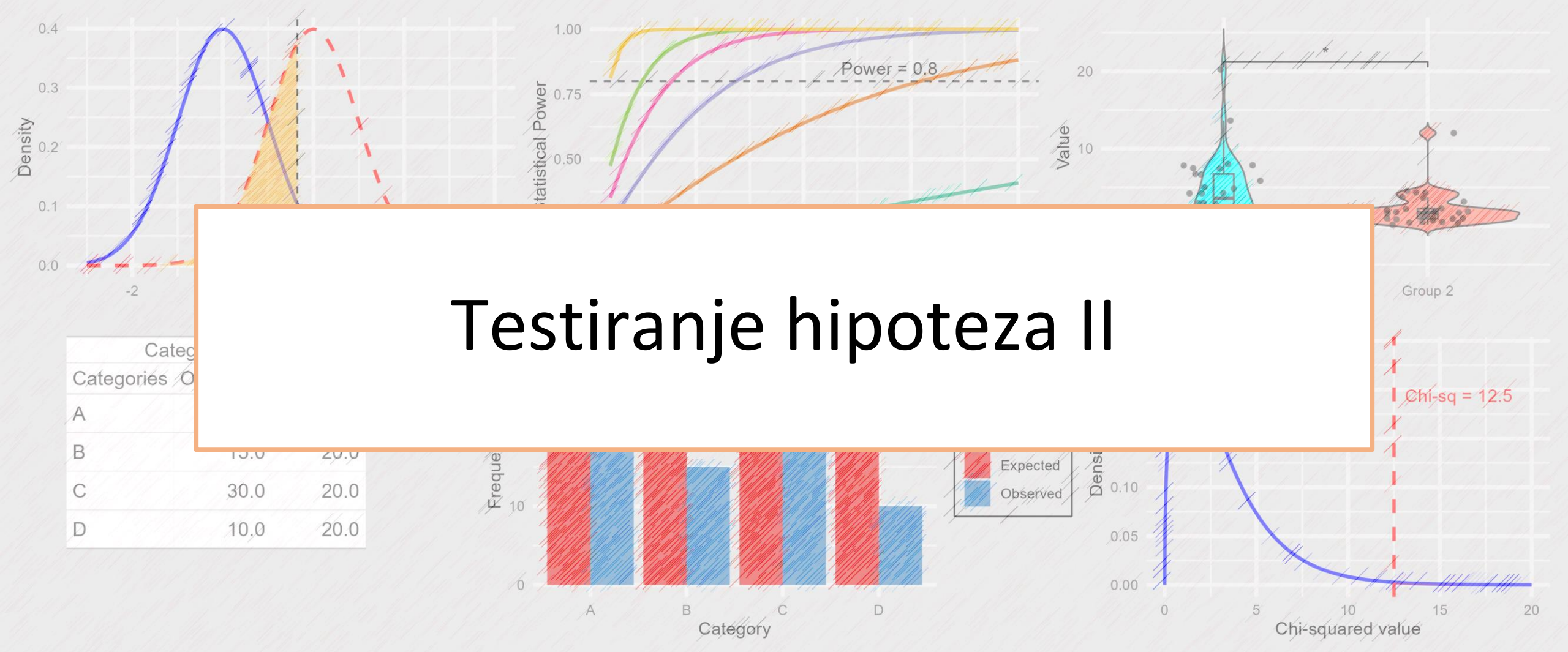

Testiranje hipoteza II

Izv.prof. Rosa Karlić
Predavanje 8, MZIRuB 2024/2025
18.12.2024.

Kategorički podaci

Interval pouzdanosti za proporciju

Interval pouzdanosti = statistika \pm margina greške

margina greške = kritična vrijednost \times standardna devijacija (ili standardna greška) statistike

- Dihotomni ishodi
- Statistika = proporcija u uzorku

$$\bar{p} = x/n$$

x – opaženi broj uspjeha u uzorku; n – broj observacija u uzorku

- Standardna greška statistike

$$SE(\bar{p}) = \sqrt{\frac{\bar{p} \cdot (1 - \bar{p})}{n}}$$

- Interval pouzdanosti

$$\bar{p} \pm z \cdot \sqrt{\frac{\bar{p} \cdot (1 - \bar{p})}{n}}$$

Hypothesis testing for proportions

- Odredite nultu hipotezu H_0 i alternativnu hipotezu H_A
- Izračunajte test statistiku:

$$z = \frac{\bar{p} - p_0}{\sqrt{\frac{p_0(1 - p_0)}{n}}}$$

- Izračunajte p-vrijednost i odredite hoćete li odbaciti nultu hipotezu
- Prikladno za velike uzorke – barem 5 observacija u svakoj kategoriji
- U ostalim slučajevima koristite egzaktne metode (binomni test)

Binomni test

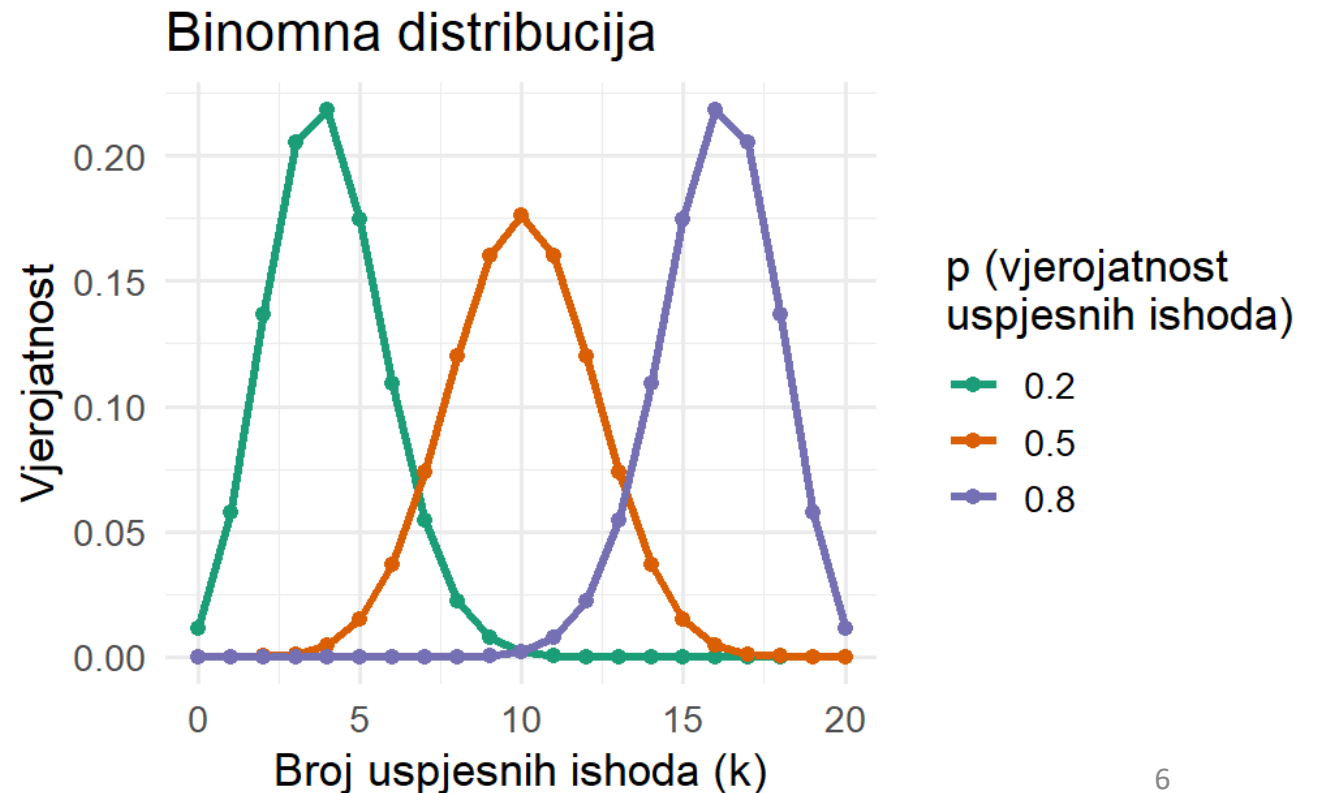
- Testira razlikuje li se promatrani udio uspjeha (ili jedne kategorije) značajno od očekivanog udjela
- Pretpostavke:
 - Binarni podaci (dvije kategorije: uspjeh/neuspjeh ili da/ne).
 - Neovisni eksperimenti
- Uspjeh - jedan od dva moguća ishoda u eksperimentu
- Definicija uspjeha specifična je za studiju koja se provodi i ovisi o istraživačkom pitanju (ishod koji proučavamo)
 - Prisutnost varijante
 - Pacijent koji se oporavio nakon tretmana
 - Detekcija proteina u stanici
 - Uspješan knockout gena

Binomni test

- Nulta hipoteza (H_0): promatrani udio uspješnih ishoda odgovara očekivanom udjelu (p_0).
- p-vrijednost se računa na temelju binomne distribucije
- Koliko su ekstremni opaženi podaci ako je nulta hipoteza točna?

$$P(X = k) = \binom{n}{k} p^k (1 - p)^{n-k}$$

n – broj pokušaja (eksperimenata)
k – broj uspješnih ishoda
p – očekivani udio uspješnih ishoda

Koliko je uspješan knockout gena?

- Provodimo eksperiment u kojem želimo napraviti knockout gena CRISPR metodom. Pretpostavljamo da je uspješnost metode 50%
 - Nulla hipoteza (H_0): Proporcija stanica sa knockout genom je 0.5 ($p=0,5$).
 - Alternativna hipoteza (H_a): Proporcija stanica sa knockout genom nije 0.5 ($p \neq 0,5$)
- Rezultati: Testiramo 500 stanica, 350 imaju uspješan knockout gena

Exact binomial test

```
data: successful_knockouts and total_cells
number of successes = 350, number of trials = 500, p-value < 2.2e-16
alternative hypothesis: true probability of success is not equal to 0.5
95 percent confidence interval:
 0.6577337 0.7398824
sample estimates:
probability of success
                0.7
```

Hi-kvadrat test za procjenu prikladnosti statističkog modela (*goodness-of-fit*)

Proučavate nasljeđivanje specifičnog genetskog markera u populaciji. Prema Mendelovom nasljeđivanju, očekujete da će potomci slijediti omjer 1:2:1 (25%:50%:25%) za tri genotipa (AA, Aa, aa) u heterozigotnom križanju (Aa×Aa).

- H_0 : Učestalost genotipa u populaciji slijedi očekivani omjer od 1:2:1.
- H_A : Učestalost genotipa u populaciji ne slijedi očekivani omjer od 1:2:1.
- U slučajnom uzorku od 200 potomaka uočene frekvencije genotipova su:

	AA	Aa	aa	UKUPNO
Opazeno	40 (20%)	100 (50.0%)	60 (30%)	200
Očekivano	50 (25.0 %)	100 (50.0 %)	50 (25.0 %)	200

Nasljeđuje li se promatrani genetski marker prema Mendelovom nasljeđivanju?

Hi-kvadrat test za procjenu prikladnosti statističkog modela (*goodness-of-fit*)

- Koliko se dvije distribucije prosječno razlikuju jedna od druge

$$\frac{\text{observed frequency} - \text{expected frequency}}{\text{expected frequency}}$$

$$\text{AA: } \frac{(40 - 50)}{50} = -0.2$$

$$\text{Aa: } \frac{(100 - 100)}{100} = +0.0$$

$$\text{aa: } \frac{(60 - 50)}{50} = 0.2$$

$$\frac{(\text{observed frequency} - \text{expected frequency})^2}{\text{expected frequency}}$$

$$\text{AA: } \frac{(40-50)^2}{50} = 2$$

$$\text{Aa: } \frac{(100 - 100)^2}{100} = 0$$

$$\text{aa: } \frac{(60-50)^2}{50} = 2$$

zbroj: 4

Hi-kvadrat (χ^2) statistika

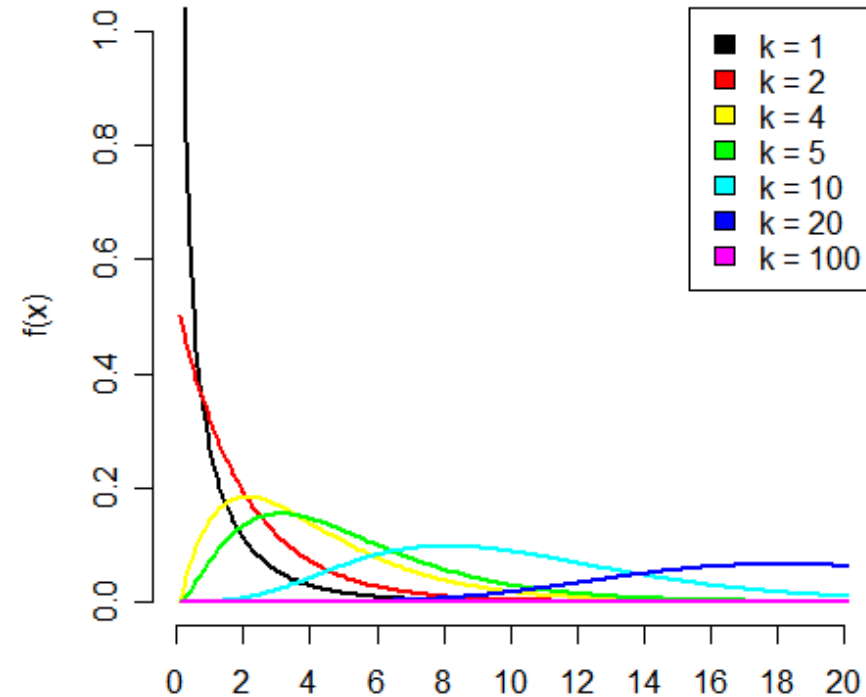
$$\chi^2 = \sum_{i=1}^N \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

- O_i – opažena frekvencija (observed frequency)
- E_i – očekivana frekvencija (expected frequency)
- N – broj kategorija

Hi-kvadrat distribucija

- hi-kvadrat distribucija s k stupnjeva slobode je distribucija zbroja kvadrata k nezavisnih standardnih normalnih slučajnih varijabli

$$f_x(X) = \frac{1}{2^{k/2} \Gamma(k/2)} x^{(k/2-1)} e^{-x/2}$$

- U slučaju jednodimenzionalne klasifikacije broj stupnjeva slobode = broj klasa (ćelija) - 1

Hi-kvadrat test za procjenu prikladnosti statističkog modela (*goodness-of-fit*)

	AA	Aa	aa	UKUPNO
Opazeno	40 (20%)	100 (50.0%)	60 (30%)	200
Očekivano	50 (25.0 %)	100 (50.0 %)	50 (25.0 %)	200

```
> chisq.test(c(40,100,60), p = c(0.25, 0.5, 0.25))
```

```
Chi-squared test for given probabilities
```

```
data: c(40, 100, 60)
```

```
X-squared = 4, df = 2, p-value = 0.1353
```

Ne možemo odbaciti nultu hipotezu na razini značajnosti 0.05!

Hi-kvadrat test je uvijek neusmjeren (two-tailed)!

Hi-kvadrat test asocijacije

- Postoji li veza između dvije kategoričke varijable?

		Status		
		Bolestan	Zdrav	
Primio tretman	NE	32	18	50
	DA	23	77	100
		55	95	150

H_0 : U populaciji ne postoji povezanost između dvije varijable

H_A : U populaciji postoji povezanost između dvije varijable

- Usporedba očekivane i opažene frekvencije
- Izračun očekivanih frekvencija
- Izračun prikladne vrijednosti stupnjeva slobode

Hi-kvadrat test asocijacije

- Kako izračunati očekivane frekvencije?

		Ishodi za varijablu STATUS		
		Bolestan	Zdrav	
Ishodi za varijablu TRETMAN	NE	$\frac{R1 \times C1}{TOTAL}$	$\frac{R1 \times C2}{TOTAL}$	R1
	DA	$\frac{R2 \times C1}{TOTAL}$	$\frac{R2 \times C2}{TOTAL}$	R2
		C1	C2	TOTAL

- Kako izračunati stupnjeve slobode?

$$df = (r-1) \times (c-1)$$

r – broj redova

c – broj stupaca

Hi-kvadrat test asocijacije

		Status		
		Bolestan	Zdrav	
Primio tretman	NE	32 (E = 18.33)	18 (E = 31.67)	50
	DA	23 (E = 36.67)	77 (E = 63.33)	100
		55	95	150

- Hi-kvadrat statistika = 22.396
- Stupnjevi slobode = 1
- P-vrijednost = 2.218×10^{-6}

Više od dva stupca i dva reda:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^N \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

Dva stupca i dva reda:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^N \frac{(|O_i - E_i| - 0.5)^2}{E_i}$$

Pretpostavke za korištenje Hi-kvadrat testa

- Kategoričke varijable su neovisne jedna o drugoj
- Očekivane vrijednosti E su dovoljno velike (≥ 5)
- U slučaju međusobno ovisnih kategoričkih varijabli koristi se **McNemarov test**
- U slučaju malog broja uzoraka ($E < 5$) koristi se **Fisherov test**

Pogreške u statističkom testiranju

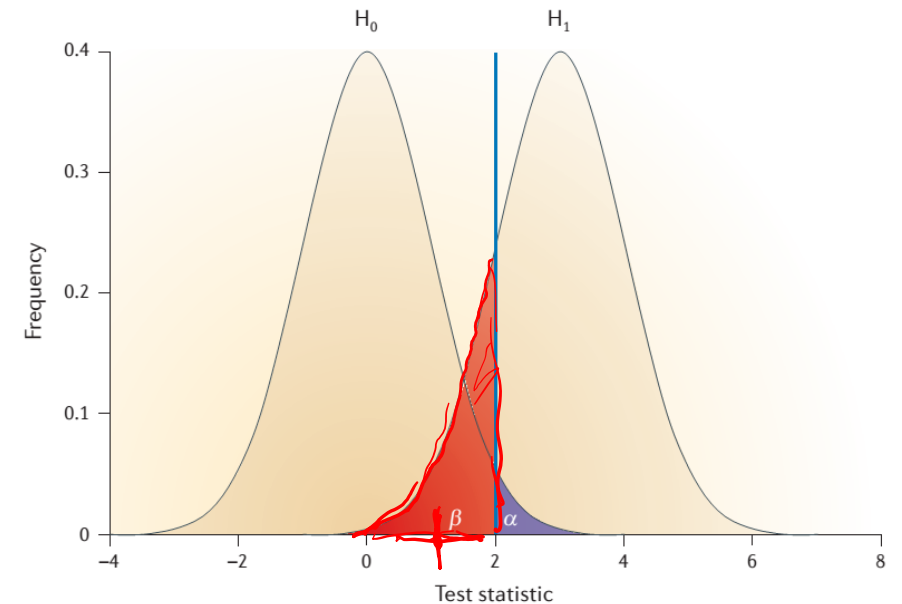
Pogreške u testiranju hipoteza

- **Pogreška tipa I.**

- Odbacili smo nultu hipotezu koja je istinita
- Vjerojatnost da ćemo počinuti pogrešku tipa I - α
- Lažno pozitivni rezultati

- **Pogreška tipa II.**

- Nismo odbacili nultu hipotezu koja je neistinita
- Lažno negativni rezultati
- Vjerojatnost da ćemo počinuti pogrešku tipa II - β
- Vjerojatnost da nećemo počinuti pogrešku tipa II zove se **snaga testa**

Sham & Purcell, 2014, Nat Rev Genetics

	Nismo odbacili H_0	Odbacili smo H_0
H_0	-	Pogreška tipa I
H_1	Pogreška tipa II	-

Razina značajnosti – α

- Kada je rizik da ćemo napraviti grešku tipa I prevelik?
- Ovisi o okolnostima , uglavnom je prihvaćena vrijednost 5% ($p = 0.05$)
- Učestalost **greške tipa I** (broj greški tipa I na 100 eksperimenata) zove se *alfa razina*

Snaga testa

- Napravili smo t-test i zaključili da je razlika između srednje vrijednosti našeg uzorka i srednje vrijednosti populacije statistički značajna sa p-vrijednošću $p < 0.05$
- Ali što ako je $p > 0.05$?
- *Koji su mogući razlozi za $p > 0.05$?*
 - Nulta hipoteza je točna
 - ili
 - Naš eksperiment nema dovoljno *statističke snage* i napravili smo **grešku tipa II**

Snaga testa

- Zašto p-vrijednost može biti veća od 0.05?
- Podsjetimo se:

$$t_{\bar{x}} = \frac{\bar{x} - \mu_{\bar{x}}}{SE_{\bar{x}}} \quad \text{i} \quad SE_{\bar{x}} = \frac{s}{\sqrt{n}}$$

Snaga testa

- Zašto p-vrijednost može biti veća od 0.05?

1. Mala veličina učinka:

\bar{X} je blizu srednje vrijednosti populacije

- Ne možemo razlikovati učinak tretmana od varijabilnosti u podacima
- Rješenje: Povećati veličinu učinka (npr. veća doza)

Snaga testa

- Zašto p-vrijednost može biti veća od 0.05?

2. „Šum” u podacima

• a zbog toga i $SE_{\bar{x}}$ je dosta velika

- Veliki broj u nazivniku će „poništiti” mali efekt
- Rješenje: Što je moguće više reducirati pogreške u mjerenjima

Snaga testa

- Zašto p-vrijednost može biti veća od 0.05?

3. Premala veličina uzorka

$SE_{\bar{x}}$ je dosta velika jer je \sqrt{n} malen

- Veliki broj u nazivniku će „poništiti” mali efekt
- Rješenje: povećati broj uzoraka u eksperimentu

Snaga testa

- Koliko smo sigurni da smo mogli otkriti značajan učinak
- SNAGA $\propto \frac{\text{veličina učinka } i \alpha}{\sigma\sqrt{n}}$
- Točan izračun ovisi o vrsti statističkog testa i alternativnoj hipotezi
- Bitno: to što nismo odbacili nultu hipotezu ne znači da je nulta hipoteza točna!!!

Snaga testa

- Da bismo izračunali potrebnu veličinu uzorka moramo unaprijed odrediti željenu snagu (uglavnom 0.80 ili 0.90), razinu značajnosti α , veličinu učinka i procijeniti standardnu devijaciju
- Distribucija test statistike – ne-centralna t-distribucija, ovisi o ne-centralnom parametru v i stupnjevima slobode
- Zašto ne uzmemo najveći mogući uzorak: troškovi, etički razlozi i biološka vs. statistička značajnost

Snaga testa

- Snaga testa ovisi o nekoliko različitih faktora
- Problem niske snage testa u biomedicinskim istraživanjima
- Prihvaćena vrijednost je obično 0.8

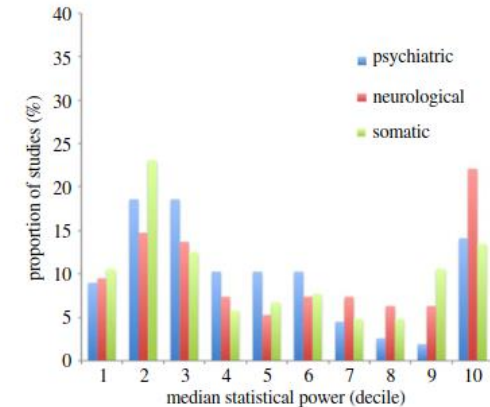
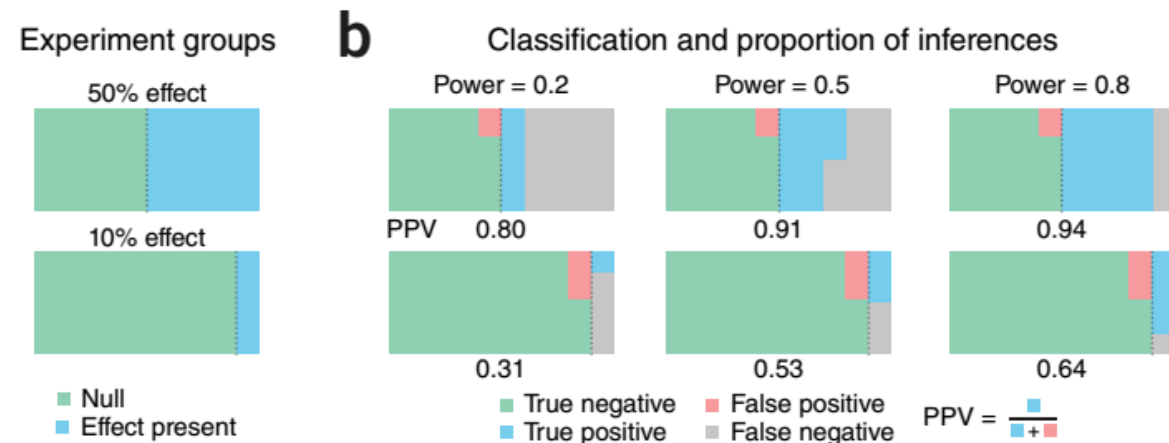

Figure 2. Distribution of statistical power of individual studies (sensitivity analysis). The distribution of the average statistical power of individual studies contributing to meta-analyses across three biomedical domains (psychiatry, neurology and somatic disease) is shown, restricted to meta-analyses indicating a statistically significant pooled effect size estimate only. This indicates a broadly similar bimodal distribution, albeit indicating higher average power overall. This overall pattern again appears to hold across all three domains of interest.

Dumas-Mallet E, R Soc Open Sci. 2017

Krzywinski & Altman, 2013, Nat Methods

Veličina učinka

- Koristi se kako bismo procijenili magnitudu učinka koji proučavamo
- Mogu se koristiti različite statistike:
 - Cohenov d (standardizirana razlika srednje vrijednosti)
 - eta-kvadrat (ANOVA)
 -

Veličina učinka – razlika srednje vrijednosti

- Cohenov d
$$d = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{s_p^2}}$$

$$s_p^2 = \frac{(n_1 - 1)s_1^2 + (n_2 - 1)s_2^2}{n_1 + n_2 - 2}$$
- 0.2 – mali učinak, 0.5 – srednji učinak, 0.8 – veliki učinak

Alternative:

- Glassov Δ – uzorci s različitim varijancama (koristi samo varijancu kontrolne skupine)
- Hedgesov g – različite veličine uzoraka

Veličina učinka - ANOVA

- Eta na kvadrat (η^2)

Mjeri udio ukupne varijance u ovisnoj varijabli objašnjenoj nezavisnom varijablom(ama). Obično se koristi u jednosmjernoj i dvosmjernoj ANOVA-i.

- Djelomični eta-kvadrat (η^2_p)

Varijacija eta-kvadrata koja uzima u obzir jedinstveni doprinos svake nezavisne varijable, korisna u ponovljenim mjerenjima i faktorskoj ANOVA-i.

Veličina učinka – kategoričke varijable

- Omjer izgleda (Odds ratio)

a	b
c	d

$$OR = \frac{a/c}{b/d} = \frac{ad}{bc}$$

OR = 1 nema asocijacije

OR > 1 pozitivna asocijacija

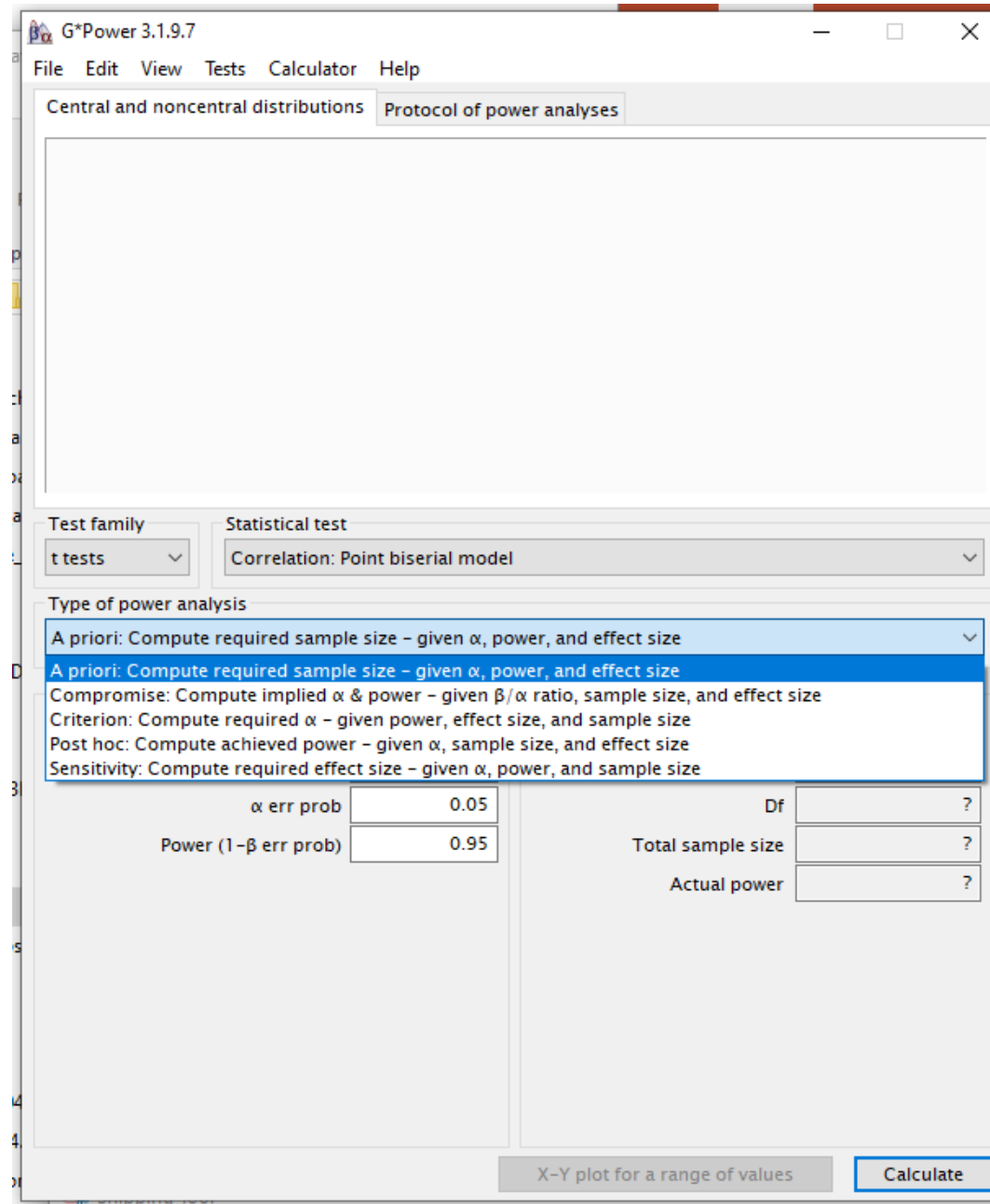
OR < 1 negativna asocijacija

- Relativni rizik (Risk ratio)
- Phi koeficijent (Phi coefficient)

$$RR = \frac{\text{Risk in group 1}}{\text{Risk in group 2}} = \frac{a/(a+b)}{c/(c+d)}$$

$$\phi = \sqrt{\frac{\chi^2}{n}}$$

GPower

Istraživanje treba biti reproducibilno i statistički ispravno

- 17–25% značajnih rezultata u društvenim znanostima ($\alpha = 0.05$) je vjerojatno krivo, (Johnson, V. E. Proc. Natl Acad. Sci. USA, 2013) – nereproducibilnost rezultata je ozbiljan problem u znanosti
- Nature checklist:

▶ Figure legends

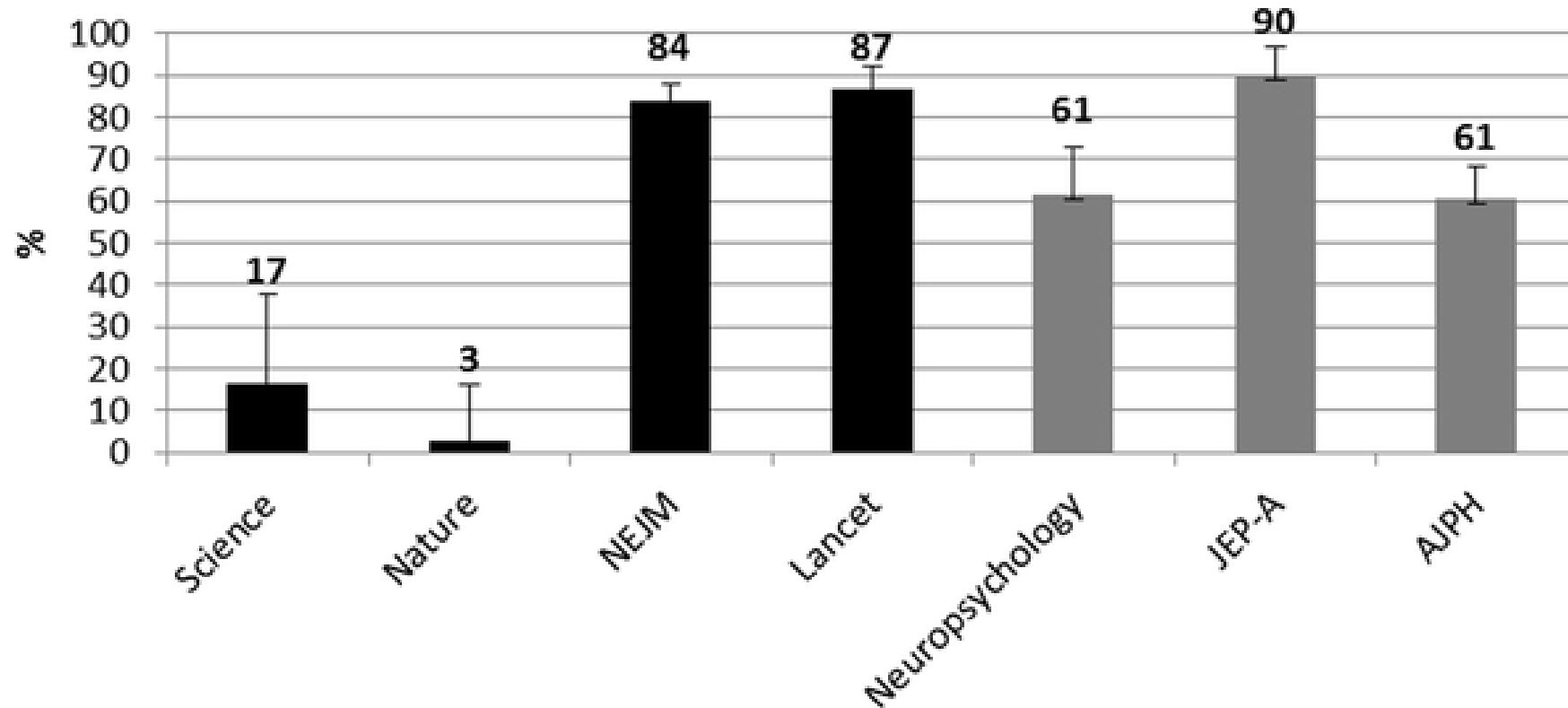
Check here to confirm that the following information is available in all relevant figure legends (or Methods section)

- the **exact sample size (n)** for each experimental group/condition, given as a number, not a range;
- a **description of the sample collection** allowing the reader to understand whether the samples represent the population (including how many animals, litters, culture, etc.);
- a **statement of how many times the experiment shown was replicated in the laboratory**;
- **definitions of statistical methods and measures**: (For small sample sizes ($n < 5$) descriptive statistics and individual data points)

▶ Statistics and general methods

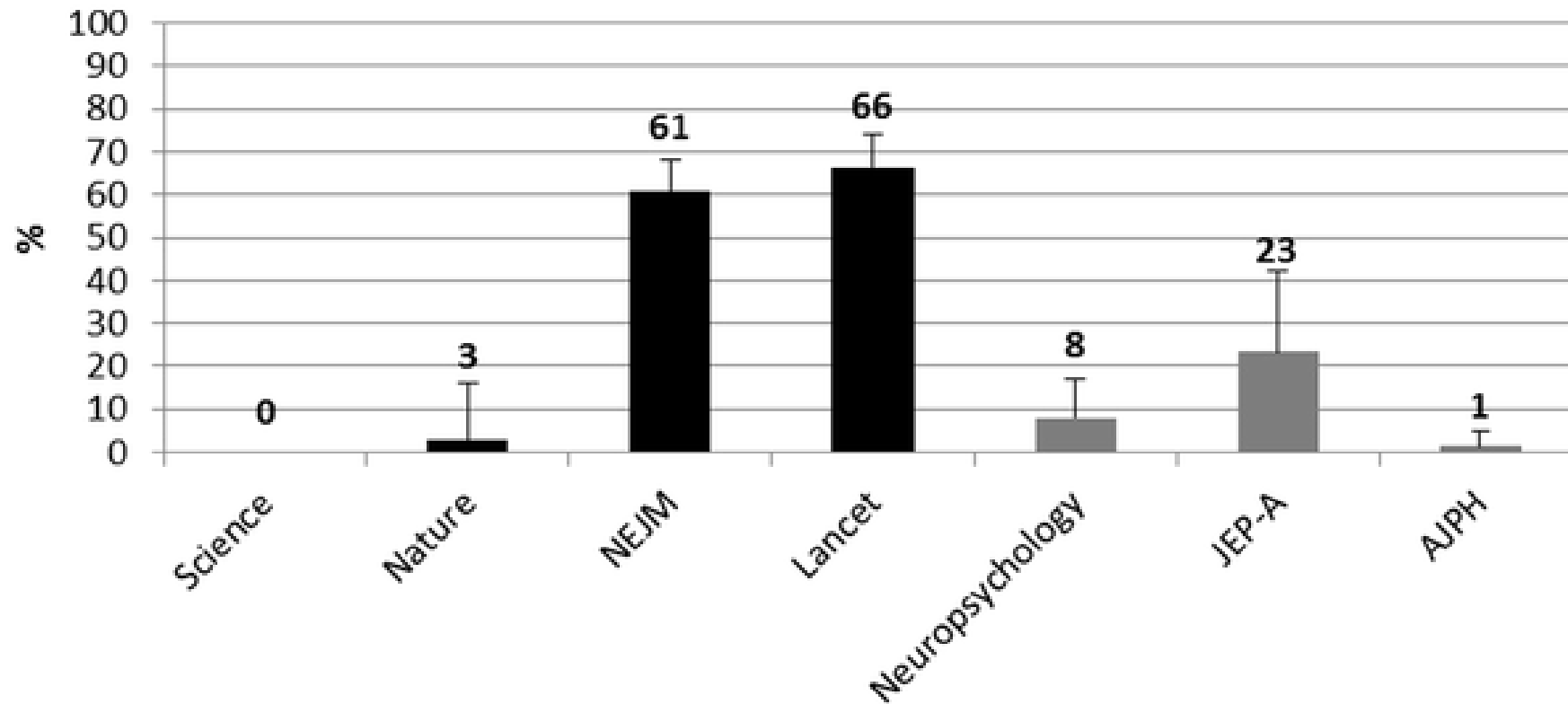
1. How was the sample size chosen to ensure adequate power to detect a pre-specified effect size? (Give section/paragraph or page #)

Figure 2. Percentages of selected articles in each journal that reported a measure stated to be an effect size.

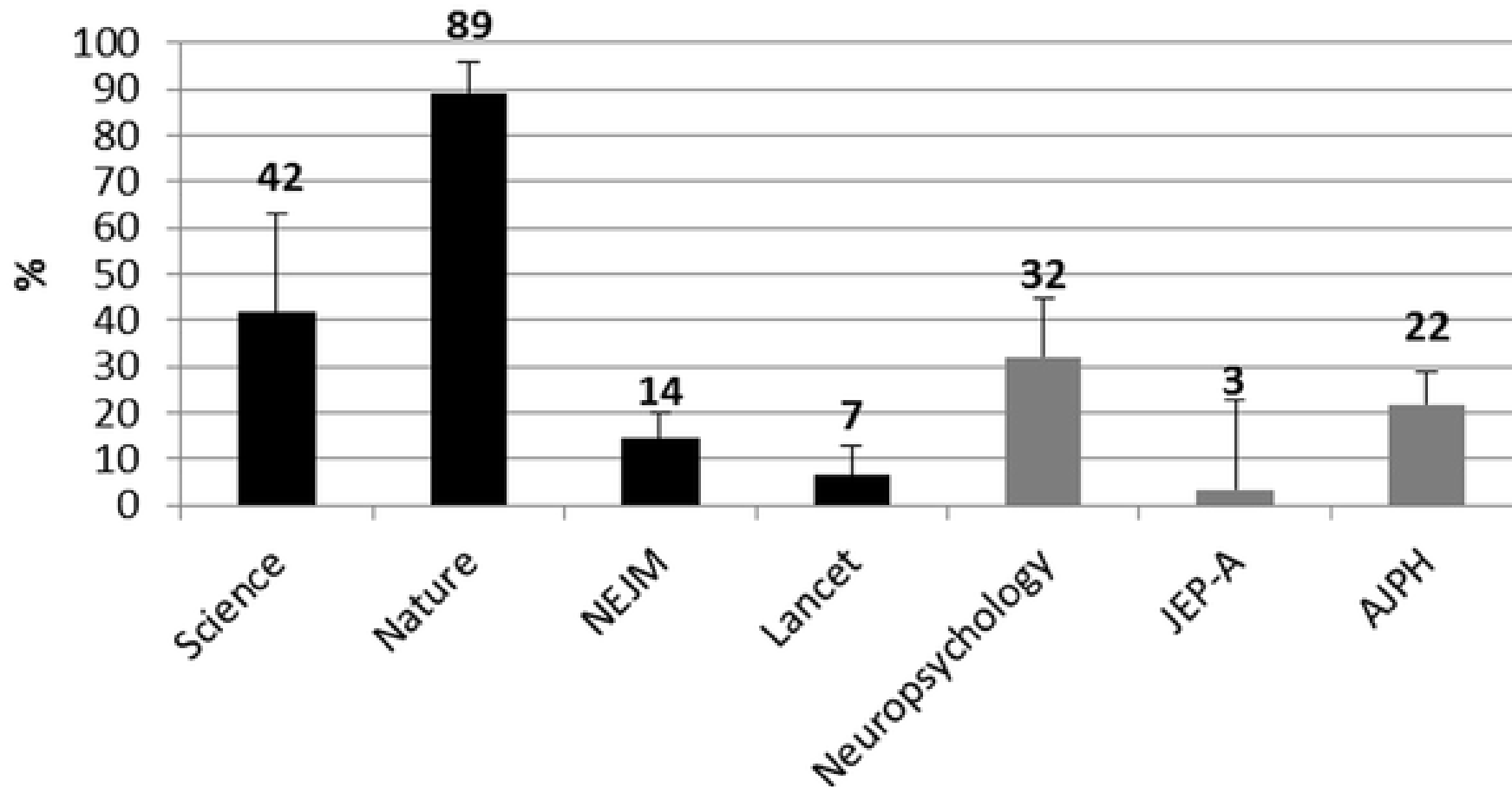
Tressoldi PE, Giofré D, Sella F, Cumming G (2013) High Impact = High Statistical Standards? Not Necessarily So. PLOS ONE 8(2): e56180. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0056180>
<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0056180>

Figure 5. Percentages of selected articles in each journal reporting a value of prospective power.

Tressoldi PE, Giofré D, Sella F, Cumming G (2013) High Impact = High Statistical Standards? Not Necessarily So. PLOS ONE 8(2): e56180. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0056180>
<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0056180>

Figure 6. Percentages of selected articles in each journal that used NHST without CI, ES or Model and Power estimation.

Tressoldi PE, Giofré D, Sella F, Cumming G (2013) High Impact = High Statistical Standards? Not Necessarily So. PLOS ONE 8(2): e56180. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0056180>
<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0056180>

Istraživanje treba biti reproducibilno i statistički ispravno

- Nature checklist:

▶ Figure legends

- Check here to confirm that the following information is available in all relevant figure legends (or Methods section):
 - the **exact sample size (n)** for each experimental group/condition, given as a number, not a range;
 - a **description of the sample collection** allowing the reader to understand whether the samples represent the population (including how many animals, litters, culture, etc.);
 - a **statement of how many times the experiment shown was replicated in the laboratory**;
 - **definitions of statistical methods and measures**: (For small sample sizes ($n < 5$) descriptive statistics are preferred over individual data points)

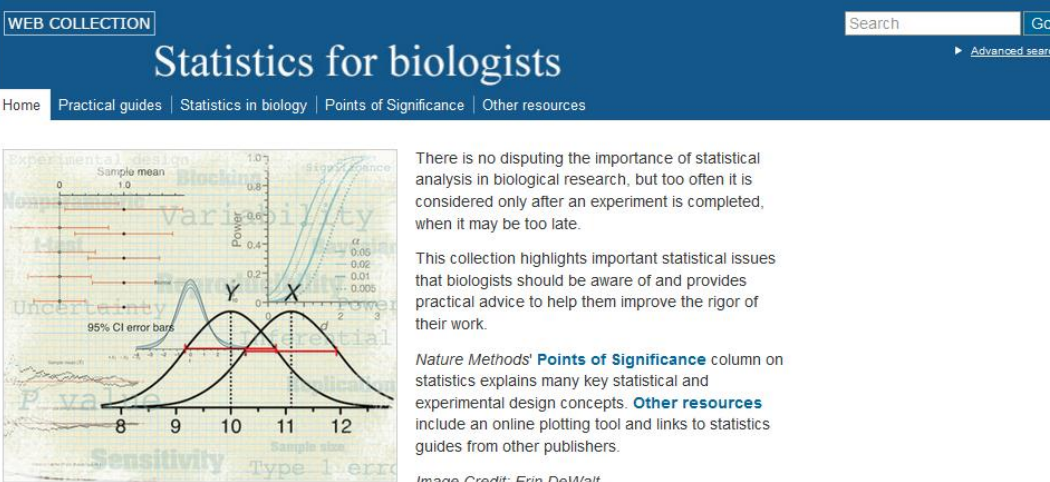
▶ Statistics and general methods

1. How was the sample size chosen to ensure adequate power to detect a pre-specified effect size? (Give section/paragraph or page #)

- Dizajnirate istraživanje tako da smanjite pogreške tipa I i tipa II (eksperimentalni dizajn)
- Odaberite prikladan statistički test (provjerite pretpostavke svog testa)

Nature statistics collection

<http://www.nature.com/collections/qghhqm>

WEB COLLECTION Search Go [Advanced search](#)

Statistics for biologists

[Home](#) [Practical guides](#) [Statistics in biology](#) [Points of Significance](#) [Other resources](#)

There is no disputing the importance of statistical analysis in biological research, but too often it is considered only after an experiment is completed, when it may be too late.

This collection highlights important statistical issues that biologists should be aware of and provides practical advice to help them improve the rigor of their work.

Nature Methods' **Points of Significance** column on statistics explains many key statistical and experimental design concepts. **Other resources** include an online plotting tool and links to statistics guides from other publishers.

Image Credit: Erin DeWalt